

Mogući aspekti promišljanja odnosa filozofije i hrvatskog jezika (str. 421-423). Znanstveni skup "Filozofija i hrvatski jezik", Institut za filozofiju, Zagreb, 10. svibnja 2013.

Skuhala Karasman, Ivana

Source / Izvornik: **Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine, 2013, 39, 421 - 423**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:261:293525>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-22**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Institute of Philosophy](#)

Mogući aspekti promišljanja odnosa filozofije i hrvatskog jezika

Znanstveni skup *Filozofija i hrvatski jezik*, Institut za filozofiju, Zagreb, 10. svibnja 2013.

Na Institutu za filozofiju 10. svibnja 2013. godine održan je jednodnevni znanstveni skup *Filozofija i hrvatski jezik*. Treba napomenuti kako je to prvi put da je Institut za filozofiju organizirao tematski simpozij s pozvanim izlagačima. Organizacijski odbor radio je u sljedećem sastavu: Tvrtko Jolić i Stipe Kutleša s Instituta za filozofiju te Bojan Marotti sa Zavoda za povijest i filozofiju znanosti HAZU.

U prvom dijelu naslovljenom »Filozofiranje na hrvatskom jeziku« održana su tri izlaganja. Prvo izlaganje Branka Despota (HAZU, Zagreb) pod naslovom »Odsustvo filozofije i nerođeni (hrvatski?) jezik« pročitao je Bojan Marotti. Izlaganje je bilo usmjereno na propitivanje odnosa filozofije i jezika, tj. odnosa konkretnog (hrvatskog) jezika i filozofije. Odnos se hrvatskog jezika i filozofije uspostavlja »samo ukoliko ono hrvatsko kao narodstvo naroda probudi u sebi filozofiju kao trebu-nuždu svoga istinovanja <...>«

Franjo Zenko (Zagreb) u svom je izlaganju »Promišljanje bavljenja temom 'Filozofija i hrvatski jezik'« govorio o svojim ranijim radovima u kojima je promišljao temu znanstvenog skupa: o filozofiji jezika Ludwiga Wittgensteina, o filozofijskoj terminologiji u hrvatskom jeziku Franje Račkog, četverojezičnom rječniku Marijana Lanosovića i o filozofijskoj terminologiji Josipa Stadlera. Zenko je na kraju tematizirao »<...> riječ 'filozofija' na temelju spora Branka Despota koji zastupa tezu o staro grčkom porijeklu riječi 'filozofija' i mišljenja Mislava Ježića koji zastupa, zajedno s Čedomilom Veljačićem, pojam 'indijska filozofija' <...>« te teze Georgea G. M. Jamesa o egipatskom porijeklu *filozofije* koje pobija Mary Lefkowitz.

U izlaganju »Filozofija i jezik – mišljenje i imenovanje« Daniel Bučan (Zagreb) iznio je tezu kako su mišljenje i jezik u određenom smislu isto, a to implicira važnost jezika za filozofiju. Iz vlastitog prevoditeljskog iskustva govorio je Bučan i o mogućim nesporazumima koji nastaju pri prevođenju filozofskih djela te je zaključio kako je pri prevođenju za shvaćanje filozofije važno očuvati što veću blizinu s izvornim jezikom.

U drugom dijelu »Problemi hrvatskoga filozofskoga nazivlja« prvo je izlaganje pod naslovom »Primjena terminoloških načela na filozofsko nazivlje«

održala Milica Mihaljević (Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb). U svom izlaganju posebnu je pozornost posvetila terminološkom načelu, po kojem nazivi na hrvatskome jeziku imaju prednost pred nazivima na stranim jezicima, i terminološkom načelu, koje kaže kako naziv mora biti u skladu sa sustavom hrvatskoga standardnog jezika. Spomenuta načela potkrijepila je primjerima iz filozofskog nazivlja. Na kraju svog izlaganja Mihaljević je govorila o izgledima uključivanja filozofije u program *Hrvatskoga strukovnog nazivlja* STRUNA.

Usljedio je izlaganje Pavela Gregorića (Centar za hrvatske studije, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb) »Trebali li nam filozofija na hrvatskom jeziku?«. Gregorić smatra kako je potrebna filozofija na hrvatskom jeziku, što ne isključuje pisanje radova na stranim jezicima i njihovo objavljivanje u međunarodno relevantnim časopisima kod međunarodno priznatih izdavača.

Anto Mišić (Filozofski fakultet Družbe Isusove, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb) u svom izlaganju »Filozofsko nazivlje u hrvatskim prijevodima djela Tome Akvinskog« stavio je akcent na prijevod *Sume teološke Tome Akvinca* koji su prije 60 godina pokrenuli dominikanci (T. Šimatović, Z. Plenković), a u čijem su prevođenju sudjelovali također franjevci i isusovci. Mišić je u svom izlaganju također tematizirao i rječnik *stalnih izreka* koji su prevoditelji sastavili kako bi ujednačili započeti prijevod. No ovaj prijevod nije dovršen, pa tako danas ne postoji cjelovit prijevod spomenutog Tomina djela.

Izlaganje pod naslovom »Razvoj hrvatskoga filozofskog nazivlja u rječnicima Fausta Vrančića, Bartola Kašića i Jakova Mikalje« održao je Ivica Martinović (Institut za filozofiju, Zagreb). U njemu je pokušao pratiti razvoj filozofskih nazivaka u prvim trima rječnicima s hrvatskim stupcem: Vrančićevu peterojezičniku *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum, latinae, italicae, germanicae, dalmaticae et ungaricae*, tiskanom 1595. godine u Veneciji, Kašićevu rukopisnom hrvatsko-talijanskom rječniku dovršenom u Rimu 1599. godine, a objavljenom tek 1990. godine, i Mikaljinu trojezičniku *Blago jezika slovinskoga* objavljenom 1651. godine u Anconi. U tu je svrhu obradio temeljne nazivke filozofskih disciplina te primjerice ustanovio: put od 'poznavanja' u Vrančića do 'spoznavanja' u Mikalje; oskudnu sinonimiju za nazivak 'lijep' u hrvatskih kasnorenesansnih leksikografa, a razvijenu u Mikalje; tri Kašićeva prijevodna ekvivalenta za talijanski nazivak 'principio', a Mikaljino izostavljanje 'načela'; pojavljivanje nazivka 'element' u prirodnofilozofskom značenju tek u Mikalje; pojavak nazivaka 'nediljiv' i 'nerazdiljiv' također u Mikalje; pojavak nazivka 'sila' u Vrančića bez kasnijih odjeka u Kašića i Mikalje; uporabu nazivaka 'prav' i 'kriv' u geometriji, etici i pravu u sve trojice hrvatskih leksikografa.

Treći dio »Filozofija i hrvatski jezik danas« započeo je izlaganjem Damira Barbarića (Institut za filozofiju, Zagreb) naslovljenim »Etimologija – putokaz mišljenju?«. U njemu je ukazao na mijene koje se događaju u povijesti etimologije i na razlike između tradicionalne etimologije koja traga za izvornim stvaralačkim činom ljudskog imenovanja te koja se bavi nastankom jezika i spoznaje, i moderne kritičke etimologije koja se ograničava na egzaktne metode proučavanja jezika. Na kraju svoga izlaganja zapitao se je li doista etimologija u potpunosti zaboravila svoju početnu zadaću, odnosno niječe li to da bi mogla biti putokaz mišljenju? Među suvremenim lingvističkim etimolozima postoje oni koji nisu u potpunosti predani slijedenju prirodoznanstvene metode u etimologiji i zadržavaju dio zadaće tradicionalne etimologije. Upravo među takvim etimolozima filozofija može naći svoje sugovornike.

Posljednje izlaganje na skupu, naslovljeno »Filozofija: mišljenje, kultura i jezik: neka opća razmatranja«, održao je Mislav Ježić (HAZU – Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb). U njemu je iznio tri teze: 1. filozofija je univerzalna i nije ograničena jezikom; 2. jezik doista jest sredstvo priopćavanja pa se stoga najbolje obraćati na jeziku onih kojima se obraćamo; 3. filozofsko mišljenje najzahtjevnije je od svih stilova u jeziku.

Znanstveni skup *Filozofija i hrvatski jezik* ukazao je na neke moguće aspekte promišljanja veza filozofije i jezika, odnosno na moguće smjerove u promišljanju odnosa konkretnog, hrvatskog jezika i filozofijskog mišljenja. Također je ukazao na upotrebe hrvatskog jezika kroz povijest u procesima formiranja standardnog nazivlja, ali i na recentna pitanja potrebe i opravdanosti upotrebe nacionalnog jezika u stvaranju novih filozofskih radova. Ovim je znanstvenim skupom osvijetljen jedan aspekt problema u usklađivanju univerzalne filozofske misli i konkretnog živog jezika.

Ivana Skuhala Karasman

